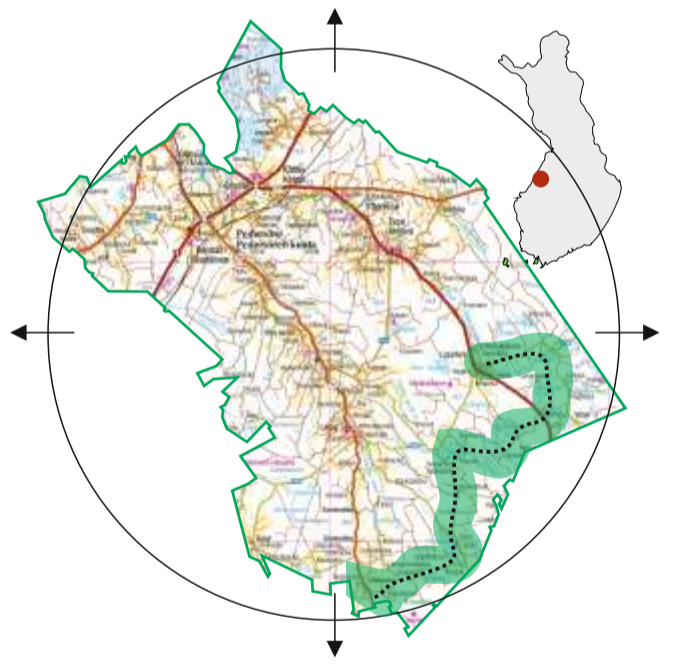

Längs Utterleden har man goda möjligheter att göra fina fågelobservationer. Bra ställen att studera fågellivet är bl.a. området kring Kiisk och Lamasjö, samt fågelisjön Kallsjö i Överpurmo som är skyddad enligt Natura 2000. I Kallsjön, liksom i flera av de små vattendragen längs Utterleden häckar bl.a. sångsvan, kricka och svarthakepöpling. Redan endast ett par kilometer från skidstugan i Lappfors kan man stå på den i våra områden sällsynta lavskrikkan som årligen häckar i Kallkärrbacken. Fågeln är mera känd från Lapplands ödemarksområden. På den stora odise, smaspöv, gulärla och ljungpipare. Även vid Gaddsjön finns ett fiskjus-kade myren Storträhusmossen i närheten av Huvudsjö häckar bl.a. fiskjus-splilkräka. På flera av sjöarna och myrarna spelar också orrar under vintern och vandrar har också goda möjligheter att stå på både tjäder och rpa. Vid Hjulforsen övervintrar strömstare och fågeln har även häckat vid forsens under 2000-talet. Dessutom har man vid Hjulforsen påträffat flera sällsynta arter såsom forsärla, svartärta och smädöpling.

Natur

Längs med Utterleden finns flera fiskrika vattendrag. I särklass står Esse å som är känt i hela Finland för sina stora gåddor, förekomst av harr och öring i forsarna, samt för ett mycket stort bestånd av vitfisk. I ån har bl.a. fångats Finlands största björkna. Utterleden går via Hjulforsen, som räknas till en av Österbottens bästa öringforsar. Här fångas flera stora öringar i varje år och i lugnvattnet nedanför forsens simmar både gåddor och gösar i rekordformat. Bockabron utgör också en bra fiskplats där även nybörjaren kan meta upp fina fiskar och från bron har man även fångat gåddor över 5 kilo. I Purmo å förekommer närmast en del åbborre, som dock håller en bra storlek. Av de många sjöarna är det kanske främst Huvudsjön och Nars som håller ett intressant fiskbestånd i form av stor gådda och åbborre. Fisk finns dock i nästan alla sjöar och det lönar sig definitivt att prova allmannarätten, men att det är förbjudet att meta i forsar, däribland Hjulforsen. Vid Hjulforsen säljs fiskskort ur en automat för de som vill fiska i forsens och Esse å. Förutom i Esse å forsar duger det länsvisa fiskskortet eller så tar man kontakt med de lokala fiskelagen för info om fiskskortsför-sällning och tillstånd.

Fiskrika vattendrag

Regler för vandring längs Utterleden

- Du får:**
- röra dig till fots, på skidor, med roddbåt eller kanot
  - simma i vattendragen
  - plocka bär och matsvamp
  - meta och pilkfiska i sjöarnas och årnas vatten, i Esse ås forsar får du fiska endast med särskilt tillstånd
  - göra upp eld på markerade eldplatser, förutom när det råder varning för skogsbrand (då får man endast använda friluftskök)
  - slå läger på markerade platser
  - cykla med terrängcykel. Utterleden är krävande och man hamnar att bära cykeln vissa tapper.
- Du får inte:**
- skräpa ner
  - låta sällskapsdjur gå lösa
  - ta eller skada mark- eller berggrund
  - fånga, döda eller ofreda djur eller förstöra deras bon
  - köra med motorfordon längs leden
  - skada konstruktioner
  - slå läger nära bebyggda hus

Utterleden passerar flera historiskt intressanta platser. Längs Utterleden finns flera boplatser från stenåldern och delvis även från bronsåldern. Hundbacka i närheten av Losenen är en av Österbottens bäst bevarade ordrade stenåldersboplatser. På platsen finns ett 70-tal tydliga hyddbottnar samt fångstgropar. Platsen antas vara en kustboplatz för sälfångare under den sena kamkeramiska perioden, för mer än 4000 år sedan. Arkeologiska utgrävningar har gjorts år 1979 – 81. Utterleden passerar flera byar och gårdsrupper som fick sin fasta bosättning under 1700-1800-talet då folk erbjöds skattefrihet fall de odlade och röjde ny mark åt sig. Också slog man sig ner i närheten av någon sjö, där man kunde få lite tilläggsmat i form av fisk. Flera av dessa något avlägsna byarna och gårdsrupperna är i dag avfolkningssbygd och många av torpen används numera endast som sommarbostäder. Fast bosättning finns dock fortfarande vid Kiisk, Lambacka, Hjulfors, Sexsjö, Stenvattnet, Nars och Kalljärven även om invånarantalet i de små byarna minskat kraftigt. Platser som numera saknar fast bosättning är bl.a. Mosabron, Huvudsjö, Sars och Österbacka. På flera ställen längs Utterleden finns även välbevarade tjärälvar. Tjärälvarningen var under hela 1700-talet en mycket viktig inkomstkälla för invånarna i skogsbygderna. Tjärskan skeppades via hamnarna i Karleby och Jakobstad ut i vida världen och användes bland annat i England för att impregnera skepp.

Historia

I och med att Utterleden går genom stora obebodda områden trivs även mer sällsynta djur här. Älgl, liksom vitsvanshöjrt är vanliga, men i området påträffas tidvis alla fyra stora rovdjur. Björn påträffas årligen i området och björnen har hittats endast ett par hundra meter från Utterleden. Även varg och järv rör sig tidvis inom området, liksom lodjur som ökat kraftigt de senaste åren. I hela området är uttern mycket vanlig, speciellt under vinterhalvåret ser man spår överallt i både Esse å och Purmo norra å, men även i sjöarna och längs skogsälven och bäckarna. Sommartid har man bäst chans att få se uttern under tidig morgon eller kväll i närheten av vattendragen. Flygekorre förekommer på flera ställen i områdets äldre skogar och längs vattendragen, men är mycket svår att få syn på. Vanliga djur i Längs Utterleden är bl.a. skogshare, ekorre, skogsmård, mårhund, råv och grävling.

Utterleden

Den drygt 50 km långa vandringsleden Utterleden binder samman flera av Pedersöres vackraste och mest natursköna områden på ett naturligt sätt. Vandringsleden, som är utmärkt med blå färg på träd eller käppar, går genom den mest glesbefolkade delen av kommunen och vandraren får njuta av orörd natur, rekreationsskogar och ren vildmark bestående av odikade myrar, små ödemarkssjöar, gammelskog och småkuperad bergsterräng. Vandraren passerar även flera numera obebodda torpställen. Vandringsledens sträckning går också flera kilo-metrar längs Esse å och Purmo norra å. Längs åarna är djurlivet rikt och vandraren kan få syn på bland annat utter, flygekorre, sällsynta fåglar och älg. Trots att ett aktivt skogsbruk bedrivs nästan överallt går vandringsleden i ett rent vildmarksområde och i området finns flera värdefulla och speciella livsmiljöer. Vandringsledens namn, Utterleden, syftar på att uttern lever talrikt vid de vattendrag vandringsleden passerar. Sträckningen går från Lappfors skidstuga i Esse till Kiisk byahem, vidare till Hjulfors, Huvudsjö, Sexsjö, Nars och Vilbacka i Överpurmo. En lämplig dagsetapp är ca 15 kilometer, vilket betyder att Utterleden normalt vandras på tre dagar. Lämpliga delmål är då Lappfors-Huvudsjö-Nars-Vilbacka. I och med att leden går från en punkt till en annan hamnar man att ordna skjuts tillbaka till startpunkten, men det går lätt att beställa taxi för denna transport.

- Essnature**
Mattias Kanckos, tel +358 50 5939 536
info@essnature.com
www.essnature.com
- Info om färsk- och fiskskort**
Purmo fiskelag, Peter Antus, +358 50 3748 214
Över- och Nederlappfors fiskelag, Jens-Ole Hedeman, +358 50 5983 131
- Catering**
Uffes Mat och Café, Furnovägen 471, +358 6 7272 255
- Taxi och transporter längs Utterleden**
Norrbäck, Esse, +358 500 836 127
Gunell Peter, Esse, +358 400 848 815
Nygqvist Karl, Överpurmo, +358 50 5180 335
Hägman Peter, Lillby, +358 50 512037
- Kiisk byahem**
Info, bokning och guidning, Allan Zittra, +358 40 557 7417
- Övernattning**
Hotel Polaris, www.hotelpolaris.fi, +358 6 7667 671
Solhaga, www.solhaga.fi, +358 6 7662 514
Ejdekuilla, www.ejdekuilla.fi, +358 50 3452 563
Vitsjö byahem, +358 40 555 2320

Kontaktuppgifter

OBS! Vandring på eget ansvar

- Ta med en fulladdad mobiltelefon som säkerhet på vandringsleden
- Man bör ha med eget vatten på vandringsleden, vattnet i sjöarna och åarna är inte drickbart. Vid Sexsjön finns vattenpost.
- GPS är en bra upppnning men ta ändå med kompass och karta för säkerhets skull
- Vandra helst inte ensam utan i grupper, Utterleden går i avlägsna områden

Säkerhetstips för vandrarna

Gröna fotspår

Detaljerade kartor över leden finns på kommunens hemsida, www.pedersore.fi.

UTTERLEDEN

Vandringsled 50 km

1. Pedersöre skidcentrum P i
Terjärvvägen 110
2. Dickenas ☒
3. Kiisk byahem P i WC
4. Bockabron ☒ ☒ ☒ WC ☒ ☒ ☒
5. Hjulfors ☒ ☒ ☒ WC ☒ ☒ P
6. Huvudsjön ☒ ☒ ☒
7. Gäddsjön ☒ ☒
8. Rensforsen ☒ ☒ ☒
9. Sexsjö ☒ P ☒
10. Sandvik ☒ WC ☒ ☒
11. Skjorsmossen ☒ ☒
12. Transjön ☒ ☒
13. Nars simstrand ☒ ☒ P WC ☒ ☒ ☒
14. Kalisjön ☒ ☒ ☒
15. Lostenen ☒ ☒
16. Lostenens parkering P i WC
17. Vilobacka P ☒

Service

Längs vandringsleden finns 8 vindskydd med eldstäder, där vandrarna kan övernatta eller bara stanna upp och grilla korv. Dessutom finns det en stor kåta vid Bockabron i Kiisk som är en av ledens vackraste platser samt ytterligare en rastplats vid Hjulforsen. Vid flera av rastplatserna finns även utedass. Över 2 kilometer spångar har också byggts över öppna myrar och blöta områden. Spångarna inte bara underlättar vandringen utan de möjliggör även besök på mycket natursköna platser, bl.a. de vackra ödemariska myrarna Gäddsjösmossen och Skjorsmossen. Vandringsleden passerar även Lostenen, ett av Finlands största flyttblock och definitivt det ståtligaste. Lostenen är ett omtyckt besöksmål och servicen kring stenen har förbättrats med en ny stege, vindskydd och utedass. I närheten av vindskydden finns också bra tältplatser. Vid både Nars och Sexsjö finns fina simplatser och dessutom går det bra att simma i Esse å. Vi rekommenderar att man använder veden sparsamt vid vindskydden och hämtar hem skräpet själv. Flera av rastplatserna är rätt avlägset belägna och nås endast vintertid med motorkälke.

Naturstigar och kortare vandringar

De som inte vill vandra hela leden kan bra också gå kortare sträckor längs leden eller vandra den naturstig som finns vid Kiisk. Den 5 km långa naturstigen, Skaldernas stig, går i det mest natursköna området av Kiisk och längs naturstigen finns ett tiotal informationstavlor. På informationstavlor finns dikter av det kända författarparet, Hjalmar Krokfors och Viola Renvall, som verkade som lärare vid Kiisk skola under flera år. Kortare vandringar kan också göras längs Utterleden och bra utgångspunkter för dessa vandringar är bl.a. Kiisk byahem, Huvudsjö, Sexsjö, Nars eller Lostenens parkering. Man bör undvika att köra längs skogsbilvägarna speciellt i menförestider under våren och hösten. Starta istället vandringen från p-platser utmärkta på kartan.

